

ARTYSTA I SZTUKA

**W POLSKICH FILMACH FABULARNYCH
POWSTAŁYCH PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ**

Iwona Grodź

ARTYSTA I SZTUKA

W POLSKICH FILMACH FABULARNYCH
POWSTAŁYCH PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2023

Recenzent
dr. hab. Marcin Maron

Redaktor Wydawnictwa
Jolanta Stecewicz

Projekt okładki i stron tytułowych
Jan Rutka

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-513-8

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Mojej Mamie

Spis treści

Przedmowa	9
Wstęp	23
1. Ujęcie historyczne	29
1.1. Dojrzewanie bohatera (1896–1939)	29
1.2. Wobec wojny i stalinizmu (1939–1955)	46
1.3. Wobec odwilży, małej stabilizacji i nowych fal (1956–1968)	71
1.4. Dekada etyki (1969–1981)	94
1.5. „Nowa rzeczywistość” (1982–1989)	142
1.6. Zmierzch ikony (1990–2020)?	193
2. Ujęcie analityczno-teoretyczne	265
2.1. Strategie autorskie: (auto)biografizm i autotematyzm – <i>Wszystko na sprzedaż</i> (1968) Andrzeja Wajdy	268
2.2. Sytuacje narracyjne: między wyznaniem (ja), wezwaniem (ty) a wyzwaniem (my – wy) – <i>Tatarak</i> (2009) Andrzeja Wajdy	277
2.3. Schematy fabularne: artysta i jego rodzina – <i>Ostatnia rodzina</i> (2016) Jana P. Matuszyńskiego	288
2.4. Style odbioru: fenomeny poznania – <i>Młyn i krzyż</i> (2010) Lecha Majewskiego	295
2.5. Sposoby produkcji wizerunku: artysta, film i siła mediów – <i>Ja teraz kłamię</i> (2019) Pawła Borowskiego	305
2.6. Perspektywa edukacyjna – <i>Historia żółtej cizemki</i> (1961) Sylwestra Chęcińskiego	312
Zakończenie	323
Filmografia – perspektywa historyczna	331
Filmografia – perspektywa tematologiczna	349

Aneks	359
1. Diagramy	359
2. Analiza ankiety na temat recepcji filmów o artystach i sztuce	364
3. Podsumowanie	371
Bibliografia	373
Spis fotografii	391
Spis rycin	393
Indeks nazwisk	395
Podziękowania	413
The Artist and Art in Polish Feature Films Made After World War II. Abstract	415